

Arbejdererindring J.nr. 03/004/01 - Mand

Mit navn er HEN

Hvornår er du født ?

D. 19.10.18 i Horsens, Søndergade 41.

Hvor mange søskende havde du ?

Jeg havde 15.

Er du så selv nr. 16 ?

Nej jeg er nr. 4 fra den yngste.

Hvor stammede dine forældre fra ?

Min mor stammede fra Bredsten og min far oppe i nærheden af Randers. Min far var smed.

Hvad lavede din mor, gik hun hjemme ?

Ja hun gik derhjemme, og så havde hun forskellige jobs. Gjorde rent og havde også syet på fabrik.

Hvor arbejdede din far da I kom til Horsens ?

Han arbejdede først på Hede Nielsen cykelfabrik og så kom han senere hen til Paasch & Larsen.

Hvordan var din fars politiske ståsted ?

Det var socialdemokrat.

Var det noget, I kunne mærke derhjemme ?

Utydeligt, men han var socialdemokrat.

Han var også medlem af fagforeningen ?

Ja det var han.

Deltog han aktiv i fagforeningen ?

Nej, det gjorde han ikke.

Vil du fortælle noget om dine forældre, dine erindringer om dem ?

Vi havde et godt hjem, det havde vi.

I havde et godt familiesammenhold ?

Ja, det havde vi. Vi var mange børn, men der var ikke nogen problemer der i nogen retninger.

Hvor gik du i skole henne ?

Det 1. år gik jeg på Vestre skole, Allégade skole. Så flyttede vi ud i Solvangsallé fra Søndergade.

Hvornår var det ca. ?

Da har jeg været 8 år måske 9, det har været i 28 måske.

Flyttede du så skole ?

Ja så flyttede jeg skole, så skulle jeg gå på Østre skole.

Hvad for en af skolerne kunne du bedst li' ?

Den 1. den lærte jeg dårligt at kende, kun 1 år i 1. klasse.

Hvad var grunden til at du flyttede ?

Fordi så var det et andet distrikt.

Hvordan havde I det så med lærerne ?

Vi havde det godt dengang, vi skulle jo gå i skole og passe vores sager, så var der ingen problemer.

Synes du så at I lærte nok ?

Vi kunne have lært nok, hvis vi selv havde villet, det er sikkert vores egen skyld.

Havde du arbejde ved siden af skolen ?

Ja så fik jeg en byplads, der var en skolekammerat, som jeg gik i klasse sammen med, han ville ikke have den, så fik jeg den. Det var hos en cigarhandler, Hilmer Hansen. Der var jeg så om eftermiddagen. Jeg tror, at det var 2 kr. om ugen eller sådan noget.

Fik du så selv lov at beholde pengene, eller afleverede du ?

Nej jeg skulle aflevere nogen hjemme, ja det skulle jeg.

Havde du andre bypladser efter skole ?

Nej jeg havde kun den der. Så fejede jeg for værten der, Jeg fejede hans gade.

Var det noget, I skulle have, bypladser om eftermiddagen, eller var det bare noget, man gjorde ?

Ikke for mit vedkommende, da skulle vi ikke, det var frivilligt, det var mig selv, der havde lyst til det.

Hvor længe gik du i skole ?

7 år.

Havde du så på noget tidspunkt lyst til at forsætte skolen, eller ville du hellere ud ?

Nej, det havde jeg ikke, men min mor syntes at jeg skulle, men jeg skulle lære et fag ligesom alle mine brødre havde gjort, syntes jeg selv.

Kom du så i lære ligeså snart du kom ud af skolen ?

Ja det gjorde jeg, men først havde jeg været ude og søge læreplads, og jeg søgte først som cigarmager, for kunne man blive det, så var man forsørget resten af sit liv. Så jeg var rundt og søge oppe ved Pedersen og Sørensen, jeg var skrevet op på en liste, der var 1/2 m lang, så det kunne jo tage lang tid. Så jeg var rundt at søge som skrædder, buntmager og forskellige ting. Men der var ikke rigtig noget. Så fik jeg et arbejde som arbejdsdreng på Mælkekondenseringen, vi skulle slå kasser sammen. Men så dagen efter jeg kom derned, så kom der en bekendt ud til os og spurgte, om jeg kunne tænke mig at komme i lære som stentrykker, og der var ingen, der anede hvad det var for noget. Men jeg kunne da komme ned at tale med dem så, nede ved Schur. Så fik jeg en plads. Det var fordi at den dreng, de havde der skulle i lære, han havde været bydreng dernede, han sad nede på trappestenen i middagspauser og røg på hans pipe, så kom direktøren, og det ville han ikke have, så kunne han ikke komme i lære.

Det var barskt. ?

Ja, så fik jeg den i stedet for.

Hvis du nu helt selv skulle have valgt fag, havde du så nogen favoritter ?

Nej, det havde jeg faktisk ikke, det syntes jeg ikke, at jeg havde.

Du er formodentlig blevet glad for det, siden du er blevet i det så mange år ?

Ja det er jeg, det er et interessant fag.

Kan du huske noget om, hvor mange medarbejdere der var på Schur, da du begyndte dernede

Der var et halvt hundrede stykker vil jeg tro.

Hvor mange af dem var svende og hvor mange var lærlinge ?

Der var jo også mange kvindelige arbejdere, men i vores fag var vi vel, der var vel 20 svende dengang, vil jeg tro, så en 3-4 læredrenge af gangen.

Kvinderne dernede, var de faglærte eller ufaglærte ?

Ja de var jo faglærte kan man godt sige, bogbindersker.

Blev der lavet nogen lærekontrakt, da du begyndte ?

Ja, vi skulle skrive kontrakt på hjælp for 5 år, med en løn af 5 kr. det 1. år og 10 kr. det sidste år, for 48 timers arbejde. Så skulle vi gå på Teknisk skole de 5 aftener om ugen til geometri og frihåndstegning, dansk og regning.

Hvor mange timer havde I pr. aften ?

2 timer.

Var der hjemmearbejde.

Nej det var der ikke.

Vil det sige, at så snart at I var færdige ude ved Schur så skulle du ?

Så skulle jeg hjem ja, der var kun en lille time, så skulle jeg være nede på Teknisk skole.

Skulle I møde op dernede ?

Ja møde, ja det skulle vi sandelig.

Hvad skete der, hvis..... ?

Forstanderen han stod nede på trappen når vi kom ind, og var der nogen, der kom for sent, så fik de en anmærkning.

Kunne man så i gentagelsestilfælde blive bortvist ?

Nej ikke for at komme for sent. Vi fik bare advarsler.

Prøv at fortælle lidt mere om Teknisk skole.

Vi lærte jo frihåndstegning, det var ikke fordi at vi havde noget brug for det til stentryk, men litograferne, de havde jo, for de skulle jo kunne tegne. Men det var så lille et fag, at de ikke kunne lave en klasse alene til stentrykkere, så kom vi sammen med litograferne, så skulle vi så sidde og tegne. Det var jo også interessant nok. Men det var ikke noget, vi havde særlig brug for.

Hvilke andre fag havde I så ?

Så havde vi regning, geometri.

Hvad syntes du så om at gå på Teknisk skole, var det en rar afbrydelse i forhold til ... ?

Jeg kunne godt nok li' det.

Ellers vil jeg godt høre noget om din lærlingetid hos Schur ?

Det var en lille løn vi fik, Så kunne vi få overarbejde, hvis vi ville det nogen gange, til 25 øre i timen. Det fik vi en hel del af.

D.v.s. at de blev lagt oven i de 48 timer.

Ja ja.

Hvordan fik I det så til at fungere med Teknisk skole om aftenen ?

Ja det kunne jo altså ikke om vinteren. Det kunne ske en gang, at vi havde overarbejde om vinteren, hvis vi ville have overarbejde, så fik vi at vide derude, at det måtte du jo ikke, det er en undskyldning, du må ikke arbejde over, det måtte vi jo ikke. Men vi gjorde det nogen gange.

Hvordan blev du modtaget ude ved Schur, hvordan var det, at komme som helt ny lærling ?

Jeg kom selvfølgelig derud, og så kom værkføreren og sagde :” Kom så med mig, så står du der og så skal der ikke være noget pjat”, det var det første, han sagde til mig.

Blev du forskrækket over det ?

Ja det blev jeg lidt forskrækket over.

Fik du så en svend, som du kunne følge ?

Ja jeg stod på den ene side af ham, så skulle jeg så hjælpe med til, hvad jeg kunne lave.

Blev du ved ham alle de 5 år eller ?

Nej, nej så blev man jo selvstændig ved det man selv skulle lave.

Hvordan var det så at være lærling under svendene, var de jævnt hen flinke, eller ... ?

Ja det var de.

De ville godt hjælpe jer ?

Ja det ville de.

Du har lige nævnt at I bl.a. lavede vinetiketter, vil du prøve at forklare, hvordan de blev lavet fra starten af til de er færdige ?

Ja, jeg kan godt prøve at forklare det. Når de bestilte vinetiketter, så gik man først over til litografien, den blev tegnet, etiketten og teksten og det hele, så blev der lavet et udkast af overlitografien og sendt til kunden og skulle godkendes. Når det så kom tilbage, så skulle de tværes ned på en sten, med en tusch, og så når den var færdig, så kom den over i stentrykket i overtrykkeriet, det hed overtryk dengang, så blev den så behandlet den sten der. Vi skulle tage 10 aftryk af den og føre over på en større sten, der kunne gå i maskinen, det var så vores job at ætse den sten der og tage de aftryk og så blev den ført over på den store sten.

Hvad vil det sige ætsningen ?

Ja det er altså for at det fedt og vand, det drejer sig om, og det er jo blevet tegnet med tusch, det er fedt, så udenom, det bliver ætset med salpetersyre og gummiarabicum blandet sammen, så bliver stenen afklippet der, der kan ligge vand, men der, hvor der er fedt, der skyr det jo vandet og så smitter det af når der kommer farver på. Så bliver den spændt i en maskine og så bliver den trykt.

Det vil sige at man kommer så senere sværten på det sted, hvor der sidder fedt, og der hvor stenen er renset, der kan den ikke tage imod sværten ?

Nej, det er korrekt. Det kunne være en etiket i mange farver, der var 6 farver.

Skal man så trykke oven i hinanden eller kan man lave det hele på en gang ?

Man trykker hver farve for sig oven i hinanden. Der skal en sten til hver farve.

Hvor mange farver kunne I lægge oven på hinanden, var det ubegrænset ?

Ja det var det, sådan næsten op til en halv snes. sommetider blev de blandet, mange forskellige vinfirmaer på samme ark, ikke, det var jo en fordel. Så blev de så skåret ud, der kunne være en,

der var både sølvbronze på og kobberbronze og guldbronze og alle de andre farver. Det hed altså over trykkeriet, så derfor fik vi benævnelsen som overtrykker. Det lyder så flot, overtrykker, ikke.

Ham, der lavede udkastet med tuschen, er det en litograf ?

Det er en litograf ja. Det er ikke med tusch, han laver det, det er lavet i de farver, den skal trykkes i. Farver og det hele fremstilles herude, så kan jeg så have været der med en tusch på en sten bagefter.

Er papiret vådt når det er trykt, skal det hænges til tørre, eller ... ?

Det bliver hængt til tørre før det går i maskinen, så kan det luftes, sådan at det må ikke være stræk i papiret. For så kan vi ikke få det til at passe.

Altså strakt, det vil sige, at der er fugtbarhed i det. ?

Ja så den løber, det skal holde de bestemte mål der.

Så når trykket er færdigt, hvor skal det så hen ?

Så skulle det sommetider lakeres, hvis det skulle være fint, så skulle det lakeres og så til bogbinderen, så skulle det skæres.

Hvis det nu skulle lakeres, hvem var det så, der lavede det arbejde ?

Det var nede i bogbinderiet som specialarbejde. Det blev ikke lakeret i hånden, det blev lakeret med en maskine.

Hvis det nu ikke var en bog, der skulle laves illustrationer til, foregik det så på samme måde, eller hvordan var det.

Ja det var sjældent, at vi ligefrem trykkede bøger, det er mest bogtrykker der lavede det, men vi lavede de her fyrtårn og bivogn, de her julenumre, de blev lavet på Schur.

Prøv at fortælle lidt mere om det ?

Det var jo 4 farver og der var mange sider forskellige tegninger, de kom altså færdige, det var en kunstner, der havde lavet det, men så kunne de føre det over på en sten og så lagde vi selv farven på. Det blev så trykket i offset, vi havde jo fået offset dengang.

Nu spørger jeg igen dumt, før i fik offset, kørte I dem da bare igennem en almindelig trykpresser ?

Ja en stentrykspresse. Man kunne trykke op til 3000 på en dag.

Efter den gamle metode ?

Ja .

Hvad så med offset maskinen ?

Ja der kan man kører 3000 i timen, og i dag 6 farvet, det er en stor forskel.

Bliver trykket af samme kvalitet ?

Ja, siden vi har fået fotosats så bliver det faktisk.

Hvornår er man begyndt at lave fotosatser, var det i din læretid ?

Nej det fandtes ikke dengang, nej det er først efter krigen.

Vil du fortælle mig lidt om hvordan arbejdstiden var ?

Ja det var jo 8 1/2 timer om dagen. vi mødte kl. 7 og arbejdede til kl. 12. så havde vi 1 1/2 times middag, mødte 1,30 igen til kl. 5,30, undtagen lørdag da havde vi fri fra lørdag eftermiddag. Det var der ikke ret mange, der havde dengang. Vi var et af de første fag, der havde det. Vi havde fri kl. 1 om lørdagen.

Var det noget, I havde forhandlet ?

Ja så arbejdede vi den tid de andre dage.

Hvad så med ferie, havde du det som lærling ?

Ja jeg havde 8 dages ferie med løn.

Hvad brugte du din ferie til ?

Jeg tog jo ud og besøgte familien dengang.

Var det så på cykel ?

Ja det var på cykel.

Hvordan var f.eks. lærlingenes forhold til svendene ?

Jeg syntes, at det var udmærket, der var ikke sådan gnidninger i nogen retning, det var der ikke. Svendene de var flinke til at hjælpe også med privat, så var de også flinke.

Var der sådan en hyggelig omgangstone ?

Ja det var der i hvert fald.

Havde man kantine derude, hvor I kunne spise ?

Nej slet ikke .

Nu havde I lang middags pause, vil det sige, at I tog hjem og spiste ?

Ja.

Hvordan havde I det så med hensyn til værkføreren og ledelsen, var de også søde og rare ved jer ?

Ja men det var de dernede, det var de. Og Schur, det var sådan set, det var anerkendt sted at være. Når man nævnte Schur så steg man lidt i graderne. Det var et godt sted.

Det var derfor at du er blevet der i så mange år ?

Ja selvfølgelig, ja. Men jeg har ikke været der uafbrudt siden jeg kom i lære. Jeg har været derfra.

Hvor var du så henne ?

Da var jeg i Odense og København. Forresten i et firma i Odense, som Schur købte senere hen, nu Ejner Sivertsen.

Hvor længe var du derovre ?

Der var jeg i 7 mdr. Så brød krigen jo ud, Danmark blev besat og så blev der ikke så meget at lave.

Har du prøvet at gå arbejdsløs ?

Ja det har jeg også prøvet. Jeg blev fyret den dag, jeg var udlært.

Var det almindeligt at man gjorde det ?

Ja i nogen tilfælde så var det.

Var du også medlem af fagforeningen ?

Ja jeg var medlem og kunne få understøttelse.

Hvor længe gik du ledig ?

Så kom jeg ind som soldat, og så var det jeg kom til Ejner Sivertsen i Odense.

Kan du huske, om der var nogle arbejdskonflikter hos Schur i mens du var lærling ?

Ja det var der imens jeg var i lære, det var inden for bogbinderfaget. Så havde vi en lærling, der skulle gå ned og lave deres arbejde dernede. Nu blev jeg ikke sat til det, men mine klassekammerater, de gjorde altså. Men det protesterede forbundet selvfølgelig imod, og så var lærlingenes forældre hernede og tale med direktøren, og så hørte det op.

I turde eller kunne vel ikke nægte at udføre det arbejde ?

Nej, det turde vi ikke gøre.

Hvad var anledningen til den strejke ?

Det kan jeg ikke huske.

Kan du huske hvor længe den varede ?

Den varede ikke så længe.

Kan du huske noget om, hvad løsningen gik ud på ?

Nej det kan jeg ikke, da har jeg været lærling, så det gik vi ikke så højt op i, dengang.

Vil du fortælle mig om din svendep prøve ?

Ja det vil jeg. For mens jeg var i lære, da blev der oprettet en fagskole. Jeg tror det var i 36, da blev der oprettet en fagskole i København, det var helt nyt dengang. Da kom jeg derover det sidste år mens jeg var i lære, i seks uger. Så skulle jeg aflægge svendeprøve derovre, det sidste år der. Det var kun for stentrykkere.

Hvad var din opgave ?

Det var at lave et stk. fireforms arbejde med etiketter og tage prøvetryk af det og sort tryk af det. og så skulle trykkes oplag? ude i maskinen, det var sådan et faksimile sådan når vi trykkede gravør. Og så var det ovre.

Hvor lang tid fik du til at løse opgaven ?

8 dage.

Hvem skulle bedømme resultatet ?

Så kom Laursen fra fagforeningen og skulle bedømme det. De kom også og så mens vi arbejdede med det, hvordan vi lavede det. Men før i tiden, da var det bare sådan, at da tog de deres arbejde fra, de havde lavet i deres læretid, det tog de til side, og så kom der folk her fra byen og skulle bedømme det. Det kunne godt være en købmand eller en anden tømrer, en som faktisk ikke havde kendskab til det.

Det var før man fik fagskolen ?

Ja det var før. Man lavede ikke sådan et svende stykke dengang, derimod murer og tømrer, de lavede jo svendestykke.

Dvs. at det var sådan flere produkter undervejs i lærlingetiden, som man blev bedømt på ?

Ja, og så blev det bedste pilleret fra, det er klart.

Der var måske nogen, der syntes, at det var mere retfærdigt på den måde ?

Ja på en måde.

Man lå i hvert fald under for det pres, at nu gælder det ?

Nej det gjorde man ikke.

Hvordan skulle din svendeprøve fejres på arbejdspladsen og privat ?

Der blev ikke fejret noget, det gjorde der ikke.

Havde I nogen lærlingeklub dengang du stod i lære ?

Ja det havde vi.

Prøv at fortælle lidt om, hvad I lavede i den ?

Ja, vi lavede ikke så meget. Vi tog bare på ture sammen.

For at se andre arbejdspladser ?

Nej det gjorde vi ikke, så skulle vi langt væk sådan set. For nu her i Horsens, Der var der kun Schur og så Laursen. Og så var der jo ingen her, ja der var jo i Vejle, men det var ikke noget at køre ned og se på.

Det var mere fornøjelsesture ?

Ja det var fornøjelsesture.

Var det sådan, at i lærlingeklubben evt. støttede jer fagligt, hvis I fik nogen problemer ?

Nej det havde den slet ikke midler til, eller magt til. Så der skulle vi henvende os til fagforeningen.

Var den tilknyttet fagforeningen ?

Ja det var et tilsyn fra fagforeningen, sådan en tilsynsførende.

Synes du ellers sådan, at du var godt tilfreds med din læretid ?

Ja det var jeg. Der var ikke nogen problemer.

Hvad så med økonomien, hvordan klarede du det økonomiske, kunne du få lønnen til at slå til ? fik du hjælp hjemmefra, eller hvordan ?

Nej det gjorde jeg ikke, det skulle jo slå til, ikke. 5 kr. det kunne ikke blive til ret meget. Jeg betalte vist de 4 hjemme, så fik jeg 1 kr. selv i lomme penge, og så var der de her overarbejds penge, det kunne hjælpe lidt, for 2 kr. det var mange penge dengang. Så det hjalp jo gevaldigt.

Så betalte du 4 kr. for kost og logi derhjemme ?

Ja ja det var jo ikke ret meget.

Men det var en stor del af lønnen ?

Ja det var det.

Hvad foretog du dig ellers i din fritid, når du havde fri ?

Ja så begyndte jeg at dyrke sejlsport, nede i juniorklubben her i Horsens, jeg sejlede der. Jeg sejlede også med vores direktør en overgang, nede fra Schur han havde en båd.

Havde du selv en båd eller ... ?

Nej jeg sejlede med klubbens juniorbåd.

Ja der ligger Horsens jo også godt ved vandet ?

Ja den ligger fint.

Nu nævnte du før, at du blev sagt op, da du var færdig med din læretid, hvordan kom du så ned til Schur igen, der efter du havde været i Odense ?

Så kom jeg til Odense, da der ikke var mere arbejde derovre, så syntes jeg lige så godt, at jeg kunne tage hjem. Så gik jeg jo et stykke tid, så kom jeg ind til CB tjenesten, det man kaldte føldengang. Så var jeg der et stykke tid, men så kom der bud nede fra Schur, at jeg godt kunne komme i arbejde dernede, Det var på fordeling. Vi arbejdede så en uge, og så fik vi understøttelse den næste uge, ikke. Men så firmaet, de supplerede op sådan at vi fik vores løn også den uge vi gik ledig. Så det var helt godt.

Var det noget, man var enig med firmaet om, at få lavet den der arbejdsfordeling, for at strække det arbejde, der var til så mange som muligt ?

Ja det var det.

Hvor længe varede det ?

Ja det varede da til krigen sluttede og også et stykke tid efter. Under krigen, da trykkede vi også mange pjecer og blade og humoristiske tegninger og den slags ting.

Hvordan kunne virksomheden tillade sig at .. ?

Det var ikke virksomheden, det var os, der gjorde det.

I måtte godt bruge maskinerne.

Ja det var jo i håndpresset, at vi trykkede så mange. Havde det været offset, så var det os der gjorde det.

Det fik I aldrig vrøvl med ?

Nej.

Der var ingen der fandt ud af det ?

Nej.

Hvem var det, at I lavede det for ?

Det var for os selv ikke. Det var ikke blade, det var humoristisk satire over besættelsesmagten.

Var det noget, I omdelte til folk ?

Ja så delte vi det ud til bekendte.

Det var formodentlig sådan noget, I lavede i fritiden ?

Ja.

Du nævnte besættelsen for lidt siden, kan du sådan huske noget fra besættelsen.

Ja det kan jeg for da var jeg i Odense, jeg var ovre ved min bror, og jeg havde planlagt at komme hjem til min mors fødselsdag d.9. april, d.10. og vi havde valgt en tandem ham og hans kone, som de skulle køre på. Så den 9. april så blev vi jo besat, så sagde folk til os: "I kan ikke komme hjem, det hele er spærret, I kan ikke komme hjem, ikke komme over Lillebæltsbroen, I kan ingen steder komme. " Så var vi oppe ved politiet for at få at vide, om det var rigtigt, og der blev

vi jaget ud for at komme og spørge om sådan noget pjat, om min mors fødselsdag, når landet det var blevet besat, det kunne vi nok forstå, at det kunne de ikke tage sig af. Så min bror og hans kone, de tog så ikke med, så kørte jeg selv hjem, og der var jo ikke spor i vejen for at komme over. Så blev jeg her i Horsens efter den tid, og gik arbejdsløs. Men så kom jeg jo til civilforsvaret.

Var det noget, man meldte sig til, eller var det noget, man blev udskrevet til ?

Man blev udskrevet til det, det gjorde man, så skulle vi møde når der var luftalarm, men så nogen, de var fast arbejdende hver dag ved vagttjenesten, og det fik de jo løn for. Så fik jeg sådan et job nede ved politimesteren på hans kontor. Der gik et stykke tid med det.

Hvad bestod arbejdet så i dernede ?

Det var vagttjeneste. Så måtte vi op i kirketårnet under luftalarm, så skulle vi så melde, hvis der kom flyvere. Men der gik vel et halvt års tid vil jeg tro, så kom jeg til Schur igen.

Havde du så arbejde resten af krigen ved Schur ?

Ja.

Blev du så arbejdsløs igen efter Schur ?

Nej så ville jeg prøve at se lidt andet. Så rejste jeg til København, der var jeg ved Glud og Marstrand. Så tog jeg med min bror til Sverige for at prøve om jeg kunne få arbejde derovre, men det kunne jeg ikke inden for mit fag til at begynde med, så så hjalp jeg min bror derovre, at bygge hus og bygge murene op.

Det var lidt andet ?

Ja det var lidt andet, som murerarbejdsmand. Jeg var der en 3 mdr. så kom jeg så hjem til Horsens igen. Så blev jeg så gift kort tid efter.

Og så slog I jer ned i Horsens ?

Ja og så kom jeg op til Schur igen. Så har jeg været der siden. Jeg havde 25 års jubilæum.

Kan du huske ca. hvornår det var ?

Det var i 70 eller 71.

Nu har du en lille tryksag fra dengang, en lille konvolut, hvad har der været inde i den ?

Der var en sang.

Var det dine arbejdskammerater, der havde lavet den ?

Ja. Men der havde jeg så 25 års jubilæum og så blev jeg medlem af Schur's jubilæumsklub, jeg fik også et jubilæumsgratiale.

Er det en klub, der består af alle jubilarene ?

Ja. Så har vi fest et par gange om året.

Er det firmaet, der arrangerer ?

Det er firmaet ja. De arrangerer en fest om året, og så holder jubilarerne selv en. Vi har firmaets ledelse med.

Er konerne også med ?

Ja.

Du havde et øgenavn på fabrikken ?

Jah det kom jo fra skoletiden, så fulgte det med. Der er nogen, der har fået det at vide, at jeg havde det.

Kan du huske, hvorfor du kom til at hedde "Snølle" ?

Nej det kan jeg slet ikke huske.

Var det almindeligt, at I gav hinanden øgenavne ?

Ja det var det.

Kan du nævne eks. på nogen af de andres øgenavne ?

Nej jeg kan ikke huske det lige nu.

Det er ikke noget, der er almindeligt mere ?

Ja der var en der hed "Skrald" i hvert fald.

Ved du hvorfor han hed det ?

Ja han skulle vist engang til at skyde i et skydetelt og han troede, at han var så god til at skyde, så ramte han ved siden af skiven i en suppeske, og så gav det et ordentligt skrald. Det var vist derved, at det kom.

Hvordan fik arbejdskammeraterne nys om det, var de med på den der skydetur ?

Ja for det var på en fagforeningsskovtur. En årlig skovtur dengang. Vi kørte ud i bus.

Har I haft nogen kontakt med hinanden privat udenfor arbejdstiden, kollegerne ?

Ja det har vi. Men dengang da var vi ikke flere, end vi kunne være i en almindelig turist bus.

Dvs. at I kendte hinanden allesammen ?

Ja i dag da kender vi ikke engang dem på fabrikken derovre.

Hvad er det, der gør sig gældende der ?

Der kommer så mange nye ind. De er slet ikke så nær på hinanden dengang. Det er de ikke.

Er det fordi der er indført flere maskiner, og man passer mere sig selv ?

Ja og så er der også mange flere folk, ikke.

Hvor mange er der i dag ?

Der er 300 i dag.

Så er det en stor arbejdsplads ?

Ja. Vores fagforening, det var jo i Horsens og så var der Vejle der hørte til. Men nu går det hele til Nordborg nede på Als, Kolding Esbjerg, Ja helt ned til Sønderjylland. Så de er nok 300 mere.

Har I brugt skifteholdsarbejde på Schur ?

Ja det har vi, og bruger det stadigvæk.

Er det 2 holds skift eller 3 holds skift ?

Nej, det er 2 holds skift, vi møder kl. 5,30 til 2, tror jeg det er. Så kommer næste hold fra 2 til 10. Der var jeg også i en kort periode, så blev jeg fri for det, jeg ville helst være fri.

Det er sværere at omstille sig, er det ikke ?

Jo det er det.

Det går også ud over familien ?

Ja man får ikke rigtig noget ud af de dage der.

Var de bedre lønnede ?

Ja de fik skifteholdstillæg.

Hvordan kørte man så i skift, i hvor lange perioder ad gangen på det ene og det andet ?

Vi skiftede hver uge. En uge ad gangen.

Hvad er det for arbejde, der gør det praktisk at have skifteholdsarbejde ?

Det er jo først og fremmest maskinerne, ikke. At de kan køre, det er det, det drejer sig om.

Kan kollegerne godt affinde sig med skifteholdsarbejde ?

Nogen, de kan jo og det tillæg, det tæller jo også en hel del, men der er mange, der godt kan lide det. De vil hellere være på skiftehold eller end normal arbejdstid.

Det er der nogen, der vil

Nu din branche, det er jo en, der er sket meget inden for, ikke mindst i de senere år, kan du fortælle lidt om hvor I får f.eks. maskinerne til at lave arbejdet ?

Ja der er sket en stor udvikling jo. Før i tiden, da stod vi jo og lavede det i hånden, kan man sige. Nu er det jo kopimaskiner, der kan køre og lave et overtryk. Den kører med hulkort. Der bliver bare puttet en film ind i sådan en kassette og så ordner maskinen faktisk resten. Men nu mit arbejde, det er altså med at lave frøposer, jeg laver gerne udelukkende frøposer, og det er altså håndarbejde stadigvæk. Det bliver noteret op på et stort stykke kromafan, hver farve for sig, så det er stadigvæk håndværk.

Synes du, at det er mere tilfredsstillende at lave håndarbejde ?

Ja det synes jeg, at det er.

Man har selv indflydelse på resultatet ?

Ja.

Hvor meget er det, af det i laver, håndarbejde stadigvæk, og hvor meget af produktionen er maskiniseret ?

Ja nu altså litografien, det er jo håndarbejde, og så det her frøaftryk, det er også. Der findes også andre ting, der bliver lavet i hånden, stadigvæk. Når der er nogen store kartoner, der ikke kan gå i kopimaskinen, der er en vis grænse for, hvor stort det kan være. men er det nu et ark med etiketter, så bliver det kørt i kopimaskiner.

Hvem laver originalen til kopimaskinen med de der huller i, hvordan får man det frem ?

Det laver vi ude hos os, i litografien og sådan, kopister.

Nu vil jeg godt høre noget om sikkerhedsforholdene og sundhedsforholdene, både før og nu. Er det en farlig arbejdsplads ?

Ja vi ved jo ikke rigtig, hvad vi næsten står og arbejder med. Der er mange forskellige væsker. Nu har vi fået sådan en fremkaldermaskine derude og en ætsemaskine, som jo da er lukket en hel del af er skærmet inde. Og det har hjulpet noget med det der. Før da stod vi jo og lavede det hele i en vask, og hældte selv syre på, nu går det igennem maskinen.

Har I noget udluftningssystem ?

Ja vi har noget, men det fungerer ikke, som det skal, det gør det ikke.

Hvem tager sig af, at det gør det ?

Vi har haft henvendelse til vores driftsleder derude, og han er også gået i gang med at se på det, om det kan laves. men indtil nu er der ikke blevet.

Hvilke gener har det ?

Der er mange, der får ondt i halsen, det er mest ondt i halsen og hovedpine.

Er det noget, der er blevet værre, eller bedre her på det senere ?

Det er faktisk blevet værre. Det er jo ikke godt at vide, hvad det indeholder, det er jo en fabriks-hemmelighed.

Jeg troede faktisk at det var sådan, at leverandørerne af de der væsker de skulle sætte en deklaration på ?

Jo men hvis nu det er deres patent, så kan man ikke få det 100% at vide.

Er det noget fagforeningerne er blevet opmærksom på ?

Ja vi er også opbakket af sikkerhedsudvalg, der skal arbejde med det.

Har I sommetider besøg af arbejdstilsynet ?

Jeg kan ikke mindes det, at der har været nogen, det kan jeg ikke.

Så burde det være dem der greb ind.

Har det nogensinde givet anledning til arbejdsnedlæggelser, hvis klimaet havde været for dårligt ?

Nej ikke mig bekendt, men jeg ved, at forleden aften, da var det altså sådan, det var p.g.a. varme at det var for varmt, vi kunne ikke være derinde.

Er det sådan at den enkelte klager over forholdene, eller snakker sammen om det og så går til ledelsen i fællesskab ?

Ja så snakker man sammen om det, nu kan vi ikke holde det ud mere, nu skal vi have gjort noget ved det.

Hvordan fungerer tillidsmandssystemet ude ved jer, er det en, I kan bruge ?

Jo han er ret god synes vi, han forstår godt at forhandle.

Den her nye sundhedsbedriftstjeneste, er det noget, I har mærket til ?

Ja der har jo været en indsats gennem flere år, men nu synes jeg ikke, der sker noget, det gør der ikke ret mange steder.

Er det fabrikslederen, der ligesom er døv over for det, eller er det bare svært at komme igennem med ?

De siger at det er for dyrt, de krav vi stiller, det er for dyrt.

Jeg ved ikke, om du kan fortælle noget om afskedigelse, det er måske ikke noget, du selv kender noget til, men hvad der kan være grund til at folk blev afskediget ?

Jeg kan ikke huske, om der er nogen, der er blevet afskediget. Vi har sådan en encinnitetsaftale.

Det vil jeg da godt høre lidt om.

Er der funktionærer ude ved jer ?

Ja

Og så er der typografer, og der er stadigvæk litografer og stentrykkere, er der andre grupper derude ?

Ja der er jo bogbindere og smede.

Hvad laver de ?

De holder maskinerne i orden.

Hvordan fungerer de der grupper så sammen ?

Når det kommer inde fra offset så kommer det ud i trykkeriet, det vi laver, så trykker de det derude, så går det ned til bogbinderen og bliver skåret, og kommer så over til ekspeditionen og bliver pakket og sendt.

Der bliver aldrig sådan modsætningsforhold mellem afdelingerne p.g.a. arbejdsgangen ?

Nej. Der er jo en planlægningschef, der skal ordne det. Selvfølgelig kan det da ske, at vi står og mangler noget derinde, et stykke tid, men altså , det er ikke noget, der giver problemer.

Er der meget arbejdsløshed derude i dag ?

Nej, det er der ikke.

Det er måske et af de få gode fag stadigvæk ?

Ja.

Har man på Schur nogen specielle traditioner ?

Ja vi får altså, hvert år til jul, så får vi to gæs og så.

Alle jubilarene, de får ?

Ja og dem, der holder op med at arbejde derude. Der kan godt være nogen, som holdt op, de ikke er jubilarer. Ja også p.g.a. alder, så får de også.

Er der nogen af jer, der er .., af dine kolleger, der er gået på efterløn, har benyttet den lejlighed til at holde tidlig op ?

Ikke endnu, jeg bliver nok den første.

Regner du med at gå på efterløn ?

Ja inden længe.

Er det p.g.a. de der lugtgener ?

Nej, nej nu har jeg arbejdet i 50 år, jeg er ikke ked af at arbejde, men når man har arbejdet i 50 år, så kan man bedre selv bestemme det.

Har du så tænkt på, hvad du vil få dit otium til at gå med ?

Ork ja.

Sejler du stadigvæk ?

Nej det gør jeg ikke. Nu har vi sommerhus nede i Sønderby.

Ud over den der jubilærfest, der er en gang om året, er der så andre festligheder, eller højtideligheder dernede, julefrokost eller sådan noget ?

Der er en lille festlighed for dem, der holder op med at arbejde, så bliver der taget afsked med dem i kantinen.

Kan du huske nogen originale eller sådan særprægede kolleger ?

Der har været nogen jo. Men hvad skal man fortælle om dem ?

Hvis du lige kommer i tanke om nogen ?

Vi havde en værkfører dernede. Han var ikke så meget værkfører, men han kom ud som svend, når vi så mødte om morgenen, så sagde han altid; "Bare det var", sagde han, det var fyraften han tænkte på. Det sagde han hver morgen.

Var han ellers ked af det ?

Nej han havde et vældigt humør. Så havde vi 2 svenskere, vi havde en svensk overtrykker og litograf. De lærte jo aldrig at tale dansk, de ville heller ikke.

Hvordan kan det være at de var havnet der ?

Ja det var jo dengang Sverige var Uland, eller hvad skal man kalde det, da var Danmark jo betydeligt foran Sverige.

Hvor mange år ligger det tilbage ?

Ork det er mange år siden. Det var lige efter den 1. verdenskrig.

De var altså udlært hjemme i Sverige ?

Ja det var de.

Det gav måske anledning til nogle sproglige misforståelser ?

Ja det gjorde det da. Der var mange pudsigheder.

Slog de sig så ned i Horsens med familie og det hele ?

Ja. Der er et barnebarn af svenskeren, som er over hos Schur, som EFG lærling, som koreograf.

Vil det sige, at den pågældende har sin praktiktid hos Schur ?

Ja.

Hvordan forholder du dig til forskellen mellem at få en lærlingeuddannelse og så en EFG uddannelse ?

Ja jeg tror at det er godt nok for vores fag, for nu Schur, de kan ikke udlære nogen inden for koreografi. For med det apparat vi har, det kan vi fremskaffe forstørrelser og den slags, de skal lave en, adskille sådan en dias ad til forskellige farver, det har vi ikke maskiner til. Så hun skal et andet sted hen næste gang, hun skal ud i praktik. Så det er godt nok. Men selvfølgelig, hvis det er meningen, at de kun skal være i et bestemt firma, så men det er jo en skidt uddannelse kan man sige for dem, der kommer i lære.

Jeg har en ide om at det måske er sværere for dem, de får ikke det samme faste forhold til en arbejdsplads, men det betyder måske ikke noget for ens tilvænning til faget ?

Ja det synes jeg, at det er godt nok at de kan komme og være der hvor de har lært. De fleste af dem, der er der nu, de har jo ikke været andet end ved Schur, på den afdeling jeg er på. Så kom der 2 eller 3, der har været andre steder, og vi er vel 16-18 stykker.

Nu sagde du, at du var medlem af fagforeningen, var du faglig aktiv ?

Nej.

Har I på Schur nogen klubber ?

Ja der er sports- og personalegruppe, ja det er frivillig, om man vil være medlem, men de fleste de er medlem. Der er fodbold og gymnastik om vinteren.

Kan man så stille et firma hold?

Ja det kniber gevaldigt lige i øjeblikket, men de spiller da fodbold, men det går vist ikke så godt.

Det er ikke sådan, at I har spillet fodbold imod andre fag ?

Ja imod andre firmaer, firmaidræt. Utydeligt.

Hvad så med gymnastikken, kan den bedre samle nogen folk ?

Nej det kan den desværre ikke.

Hvad tror du, er grunden til det ?

Jeg ved det ikke. Skiftehold det gør måske en hel del.

Ellers var det da en god ide ?

Ja.

Hvilket parti har du så selv brugt at stemme på ?

Under besættelsen, da var jeg medlem af en kommunistisk gruppe, modstandsgruppe. Og selvfølgelig, så blev man kommunist dengang, og det var der mange, der var. Men de senere år, da har jeg været socialdemokrat.

Vil det sige, at du var aktiv under besættelsen ?

Ja jeg var i en gruppe med flere kolleger.

Hvad foretog I jer ?

Vi var jo ude og hente våben der blev kastet ned, og der var også øvelser. Jeg var ikke med til noget sprænge, de var også ude at sprænge jernbane.

Du siger, at I hentede våben, opmagasinerede I dem så eller fordelte I dem ?

De blev opmagasineret oppe i Dagnæs.

Havde din gruppe nogen uheld under krigen ?

Nej det var der ikke, ikke andet end hvad vi selv var skyld i. En blev skudt i benet, men det var et vådeskud.

Den aktivitet der foregik, den var selvfølgelig rettet mod tyskerne, men hvem var det, I vendte jer imod, var det en virksomhed, eller personer, som samarbejdede med tyskerne eller hvem var ligesom jeres fjender, eller hvad jeg skal kalde det ?

Det var både virksomheder og så var det også personer, stikkere og den slags de tog sig af.

Hvad sagde din familie til at du var med i sådan en gruppe, vidste de noget om det ?

Det vidste de ikke, nej det gjorde de ikke.

Dine kammerater var det nogen kolleger fra Schur ?

Ja det var kolleger, der fik mig ind i det, en jeg stod i lære sammen med. Placeret ude i en grøftekant, men det vidste jeg nu ikke rigtig, jo men han var i hvert fald medlem, og nå ja men så kommer jeg også.

Hvornår oprettede I den gruppe ?

Det var midt under krigen.

Eksisterede den så til krigen sluttede ?

Ja.

Var der nogen af jer, der måtte gå under jorden ?

Ja vores leder, han var under jorden.

Så tog han til Sverige formodentlig ?

Nej han blev herhjemme. Han blev der til april, og så kom de jo op. Men her i Horsens da havde vi jo freden 2 gange, kan man sige.

Det må jeg høre lidt om ?

Der kom jo, var det d. 5. eller 6. de kom, men 2 dage før da havde de aftalt, politimesteren og så den her tyske kommandant, så alle frihedskæmperne og politiet, de kom et par dage før.

Vil det sige, at den tyske besættelsesmagt trak sig ud af Horsens ?

Nej det gjorde de dog ikke.

Men de nedlagde arbejdet ?

Ja det gjorde de kun til om aftenen, så blev det opklaret, at der var ikke blevet fred.

Gik folk så under jorden igen ?

Ja, de må have været fredelige tyskerne for de foretog sig jo ingenting, de kunne have taget både politiet og...., men det gjorde de altså ikke.

Det har muligvis været en fornuftig mand, der sad hernede ?

Ja.

Kom Horsens sådan nogenlunde lempeligt igennem besættelsen ?

Ja, det gjorde den. Det er ikke de store ting, vi har.....

Den gruppe du snakker om der, den var tilknyttet DKP siger du, hvor meget var DKP ledelsen der fastlagde arbejdet i gruppen ?

Det var jo nok DKP, men det var jo forskellige alligevel, altså politiske, det var ikke alene DKP. Det var sådan set for.....

Hvad er anledningen til at du holdt op med at være DKP'er og gik over til socialdemokratiet ?

Det er nok for det uro, der kom til ledelsen der den ene gang efter den anden, og også lidt skuffelser over som det gik.

Hvad tænkte du på ?

For efter krigen da blev det jo et stort parti, kan man jo sige, og meget virksom og gjorde mange ting, efterhånden så var det ligesom det smuldrede lidt, den chance de har haft.

Tror du, at udviklingen i Sovjetunionen havde nogen indflydelse på, at en del fra DKP faldt fra ?

Det har det nok, det tror jeg det har, men det behøver jo ikke at gælde her alligevel. Men jeg tror nok, at det.....

Du mener at det kun var skuffede forventninger ?

Ja.

Er du så tilfreds med Socialdemokratiet i dag ?

Nej, men de har jo ikke magten, det har de jo ikke.

Det er jo lidt svære tider at få hold på hvem det er der sidder og trækker i trådene ?

Ja det er det.

Tænker du på at skifte parti igen så ?

Nej.

Hvordan er så din holdning til retsopgøret bagefter, da besættelsestiden var slut ?

Det må jeg nok sige, at det var en skuffelse, at det er gået som det er gået. Det var jo sådan at dem, der virkelig havde gjort noget, de slap fri.

Har du nogen ide om, hvordan de bar sig ad med det ?

Ja det må jo være mod bestikkelse. De stillinger de har arbejdet sig op i, de ledere de blev jo hængt ud.

Kender du nogen eksempler, du kan nævne ?

Nej ikke lige nu, ved navn, men man synes jo nok, at dem der (Utydeligt), de slap fri.

Selv om måske alle godt vidste at de havde været aktive på den side ?

Ja det vidste alle.

Tror du ikke, at de så måske på en anden måde blev straffet. Fordi hvis alle godt har vidst, at de var tyskervenlige, så kan de måske have mærket en afvisning bagefter ?

Jo på visse kredse kunne de jo nok. Efterhånden så tror jeg nok, at det er helt forsvundet.

Det gav formodentlig anledning til nogen bitterhed hos jer f.eks. ?

Ja det gjorde det.

Du fortalte at du blev gift, hvornår var det ?

1948.

Din kone havde også erhvervsarbejde ?

Ja hun havde en damefrisørsalon, jeg var nødt til at hjælpe til, for der var meget at lave dengang. Da var damefrisøren en stor hvad skal man nu sige- artikel.

I havde også børn ?

Ja min kone havde 3 børn da vi blev gift.

Så I delte hjemmearbejdet ?

Ja jeg skulle lave mad nogen gange, og som regel om fredagen så skulle jeg lave bøf. Og de siger, at der er ingen, der kan lave bøf som jeg kan lave dem, men det er selvfølgelig nok for at få mig til det. Men det siger de stadigvæk, men nu er det længe siden jeg har prøvet det.

Hvor har du lært at lave mad ?

Bøffen det har jeg lært at lave ved en kollega, jeg var i sommerhus sammen med, og så kunne han lave bøf, og så så jeg hvordan han lavede det. Men de må jo have været gode nok.

Så stod den altid på bøf om fredagen ?

Ja.

Har du ellers sådan gået og dyrket madkunsten ?

Ja jeg kan godt lide at lave mad, og også godt lide mad.

Hvad så rengøringsarbejde og sådan noget, hvordan kom I omkring ved det ?

Min kone havde noget hjælp, hun havde en pige til at hjælpe sig. Fik også lærlinge i salonen, assistenter, så det gik da godt nok.

Hvem af jer har taget sig af børnenes opdragelse ?

Det har vi nok været fælles om.

Hvad så sådan noget, som lektiehjælp og sådan noget, har I også læst med dem ?

Ja det har vi også, men ikke så meget, de kunne godt selv.

Du fortalte, at I fik sommerhus, hvor længe har I haft det ?

Min kones mor havde købt et sommerhus nede ved Sønderby, det er nok 50 år siden. Og det overtog vi efter krigen og fik bygget et nyt sommerhus dernede. Og det er der, vi tilbringer vores fritid nede.

Ligger det nede ved vandet ?

Ja det ligger ud til vandet. Børnene kommer også med.

De låner det måske somme tider ?

Ja de skal derned i ferien. Da min kone havde salonen, da vi havde jo ingen bil dengang, det var jo ikke så almindeligt dengang.

Hvordan kom I så derned ?

Så skulle vi med rutebil. Og salonen var jo åben der lørdag formiddag, og vi skulle så have det færdig, og vi skulle have pakket for at komme af sted, og så skulle vi med rutebil herovre fra banegården kvarter i 2, og så er der jo pres på, for at få det hele med. Så skulle vi gå fra rutebilen ned til stranden.

Hvor langt er det ?

Der var nok 1 km.

Og så med stor bagage ?

Ja en stor bagage og børnene med.

Men før den tid, da cyklede vi derned, det kunne vi godt dengang.

Så med børnene på cyklen ?

Ja.

Nu er det blevet moderne at cykle igen ?

Ja. Jeg har ingen i øjeblikket.

Du har nævnt et par gange, at du har haft perioder med arbejdsløshed, kan du huske noget om, hvad du fik tiden til at gå med ?

Ja først da gik man jo og håbede, at der skulle komme bud et eller andet sted fra.

Det var så arbejdsformidlingen, der formidlede arbejdet, der evt. var ?

Det var fagforeningen, det skulle altså gå efter tur, det ordnede fagforeningen.

God politik synes jeg ?

Ja det var det også, og det gik også godt nok, og der var ikke noget med, at man skulle gå til kontrol på vores fagforening, det var jo en helt uafhængig, hverken statsanerkendt eller noget. Det var fuldstændig privat.

Vil det sige, at det også var udelukkende medlemmernes bidrag, der var kasse til de arbejdsløse ?

Ja det var udelukkende vores kontingent, der var kasse.

Hvor meget gav i så i kontingent, når I var i arbejde ?

Det var en stor kontingent, det har det altid været. Og i øjeblikket, da giver jeg 186 kr. hver 14 dag.

Ja det var dyrt.

Dengang har det været en halv snes kr. måske. Det er jo steget støt opad. Men nu er vi kommet ind under statsanerkendt, nu er det jo ligesom alle andre.

Hvis I så enten blev sagt op eller I selv sagde op, fik I nogen karantæne, eller kunne I direkte få understøttelse med det samme ?

Vi fik understøttelse med det samme, enten vi selv sagde op eller vi blev fyret.

Hvor meget fik I i understøttelse i forhold til jeres løn hvad I ellers fik ?

Jeg kan ikke lige huske hvad procent vi fik, men vi fik altså en god understøttelse i forhold til andre, det gjorde vi.

Var det noget, jeres forbund selv dels fastsatte kontingentet, og dels også størrelsen af understøttelsen ?

Ja, det blev fastsat på kongresser, som blev holdt.

Hvad så i perioder, hvor der var stor arbejdsløshed, hvordan klarede I det så økonomisk ?

Vi klarede det dengang, det var en meget stærk fagforening. Men i dag da kunne vi nok ikke have klaret det, måske.

Kunne fagforeningen så anvise arbejde, altså de havde kendskab til de, der gik ledige, og de havde formodentlig også kendskab til arbejdspladserne og arbejdsstedet og det arbejdspladserne havde brug for, var det en bedre formidling de kunne lave dengang, end nu hvor det går over arbejdsformidlingen ?

Det synes vi, at det var, og det tror jeg også, at det var, for fagforeningen de kunne arbejdsgiverne, de henvendte sig til fagforeningen om de havde nogen folk, og det kunne også være godt til andre tider, og for dem, der var interesseret så opsøgte fagforeningen dem og så formidlede de ... på den måde der.

For som arbejdsformidlingen fungerer i dag, så tror jeg den betjener de fleste fag temmelig dårligt, det er som om de ikke rigtig ved, hvad arbejdsgiveren har brug for, og de kender ikke kvalifikationerne ved den enkelte.

Nej. Fagforeningen, de kendte jo manden, de kendte også arbejdspladsen og hvad det drejede sig om, og hvem der kunne bestride den arbejdsplads der og alt muligt.

(Slut)